

Herman Gunnar Nilsson – Piller Nisse

Av Per Olof Wikström

Herman Gunnar Nilsson, Piller Nisse kallad, föddes i Korvsta by i Överlännes församling den 7 september 1880. Som vuxen arbetade han som skräddare på T 3 och som brandvakt på Lidberget. Hans stora intresse i livet var naturläke-medel. Piller Nisse avled i Sollefteå den 6 mars 1971.

Piller Nisse 70 år gammal. Tidningsklipp med anledning av hans sjuttioårsdag. Klippet från hans systerdotters dotter Margareta Strandberg.

Piller-Nisses föräldrar och syskon

- Fader: Handlaren och predikanten Nils Olof Nilsson född i Sundsvall 1841-02-20. Avliden i Sollefteå 1910-12-25.
- Moder: Hanna Nilsson född Strindlund. Född i Sångå 1858-06-22. Avliden i Utvik 1930-03-12.
- Syskon: Brodern Magnus Teodor född 1878-11-13 i Överlännes. Avliden i Söderhamn 1956-09-02.

System Anna född 1882-04-15 i Överlännes. Avliden i Örnsköldsvik 1967-08-06.

Bönhuset på Djupövägen 5 i Sollefteå

Bönhuset på Djupövägen 5 i Sollefteå. I början av 1900-talet hette Djupövägen Djupögatan. Foto från Bilddatabas Sollefteå.

Piller Nisses far var åren 1898 - 1904 ägare till bonings- och bönhuset på Djupövägen 5 i Sollefteå. Där bodde han med hustrun Hanna och barnen Herman och Anna. Huset kallades för "Bönehuset". 1984 revs det och närliggande hus för att ge plats för Sollefteås nya kommunhus.

Ungdomskamrater på Järnberget

Piller Nisse och min morfar Per Erik "Pelle" Wikström var ungdomskamrater. Pelle var 4 år äldre än Piller Nisse och när Pelle som ende kvarvarande son övertog torpet på Järnberget i början av 1900-talet var Piller Nisse en flitig gäst hos honom.

Min morfar var självlärd i det mesta och kunnig i bland annat botanik, smide, skomakeri, samt jord- och skogsbruk. Pelle skaffade och planterade medicinska växter och anlade en trädgård på Järnberget, något som kanske var en bidragande orsak till Piller Nisses intresse för botanik och homeopatmediciner.

Torpet på Järnberget där Piller Nisse ofta gästade min morfar som ägde torpet. Foto 1966, Per-Olof Wikström.

På 1940-talet började Piller Nisse att beställa naturläkemedel direkt från en firma i Askersund. Det var inga små beställningar som han gjorde då varorna levererades med post i lådor på en halv gång en halv meter.

Piller Nisse hade en procedur när han tog sina piller, han drack tre glas vatten med några vita piller i. En procedur som lär ska ha gett honom namnet Piller-Nisse.

Min mor Bibbi tilltalade honom alltid med ordet farbror då hon var uppfostrad att tilltala äldre personer med orden tant eller farbror. Men hon sa även farbror till Piller Nisse då hon inte hade någon egen farbror och gärna såg honom som sin farbror.

Kortspel på Västra Spannsjön

I Piller Nisses och min morfars bekantskapskrets fanns skräddarmästare John Allberg vilken ägde skrädderirörelsen *John Allberg Efterträdare* på Storgatan i Sollefteå. Redan 1911 titulerades Piller Nisse för skräddare och det kan ha varit hans och John Allbergs gemensamma yrke som fört de båda herrarna samman.

Piller Nisse, min morfar Pelle och skräddarmästare John hade en flatbottnad roddbåt i Västra Spannsjön, där de fina sommardagar kunde ro ut och ankra på sjön för ett trivsamt och ostört kortspel. Mitt i båten hade de ett litet ljusblått bord och ovanför dem i båten hängde, från för till akter, ett färgrikt flaggspel med flaggor från många olika länder.

Det ljusblå bordet förvarade min mor efter de tre herrarnas bortgång i många år uppe på vinden på Järnberget och kanske finns det kvar där än i dag.

Piller Nisse flyttar in och ut i Lillstugan på Järnberget

Min morfar avled 1929 endast 52 år gammal. Piller Nisse var då anställd som skräddare på T3 skrädderi kallat "Lappen". Det hände att Piller Nisse på sin fritid ställde upp och hjälpte till på gården med höskörd och en del andra sysslor.

År 1937 hade mor och mormor fått hjälp med att flytta och renovera den stomme till ett större hus som sedan ett antal år funnits på vårt torp. Denna stomme hade kommunen tidigare haft för avsikt att ställa i ordning till byskola och driva på Järnberget. Men min morfar hade bestämt vänt sig mot skolbygget med orden "*Onga tramp ner höe*", och därför det blev inget av med skolbygget.

Lillstugan på Järnberget i vilken Piller Nisse och den enligt honom otrevlige och hotfulle skogsarbetaren bodde 1940. Bildens högra del är till stor del reparerad. Foto midsommaren 1956, Per-Olof Wikström.

1938 flyttade min mor och mormor in i det nybyggda huset. Då de inte längre använde Lillstugan bodde Piller Nisse mer eller mindre permanent i den. 1940 hyrde de även ut åt en skogsarbetare i Lillstugan. Skogsarbetaren ifrågasatte kraftfullt varför Piller Nisse på en änkas bekostnad skulle få bo och äta gratis. Enligt Piller Nisse var skogsarbetaren så otrevlig och hotfull att han flyttade från Järnberget 1940.

Brandtornet på Lidberget

Brandtornet på Lidberget byggdes 1938 på uppdrag av Länsstyrelsen i Västernorrland. Byggmästare var Erik Eriksson och till sin hjälp hade han sin son Gunnar och svärsonen Arne Holmlund. Förutom brandtornet på Lidberget byggde de även fyra andra brandtorn. Varje sektion i tornet är 4 m hög och tornet har 4 sektioner. På den översta sektionen på 16 meters höjd finns en observationskur. Lidbergets topp ligger 373 m över havet. Tornet döptes till Anna efter byggmästarens hustru som var den första kvinnan som var upp i tornet.

Brandtornet på Lidberget byggdes 1938 av de här tre Sollefteåborna. Fr v Arne Holmlund, Gunnar Eriksson och byggmästaren Erik Eriksson. Foto från Lennart Holmlund.

På initiativ från Sollefteå Turistförening och med bidrag från Skogsvårdsstyrelsen byggdes en liten timrad stuga med ett rum och kök i anslutning till tornet. Turistförening fick disponera rummet men Skogsvårdsstyrelsens förbehöll sig rätten att använda köket som bostad för brandvakten.

Stugan saknade elektrisk ström men det fanns telefon både i stugan och i observationskuren i tornet. Telefonen var mycket viktig för att brandvakten snabbt skulle kunna larma om skogsbränder. Till huset hörde även en vedbod och ett utedass. Det fanns inget vattentag uppe på Lidberget utan det fick man bära upp till stugan.

En tidig bild på tornet och huset på Lidberget. Klara vinterdagar kunde man från köksfönstret på Järnbergstorp se observationskuren på Lidbergstornet som en gnistrande vit sockerbit ovanför trädtopparna. Notera avverkningen för att få fri sikt från tornet. Foto från Lennart Holmlund.

I rummet fanns en öppenspis och ett stort avlångt bord med en bänk på vardera långsidan. De första åren drev Arne Holmlund en liten servering i stugan. Senare har både Turistföreningen och Sollefteå simsällskap bedrivit aktiviteter i stugan.

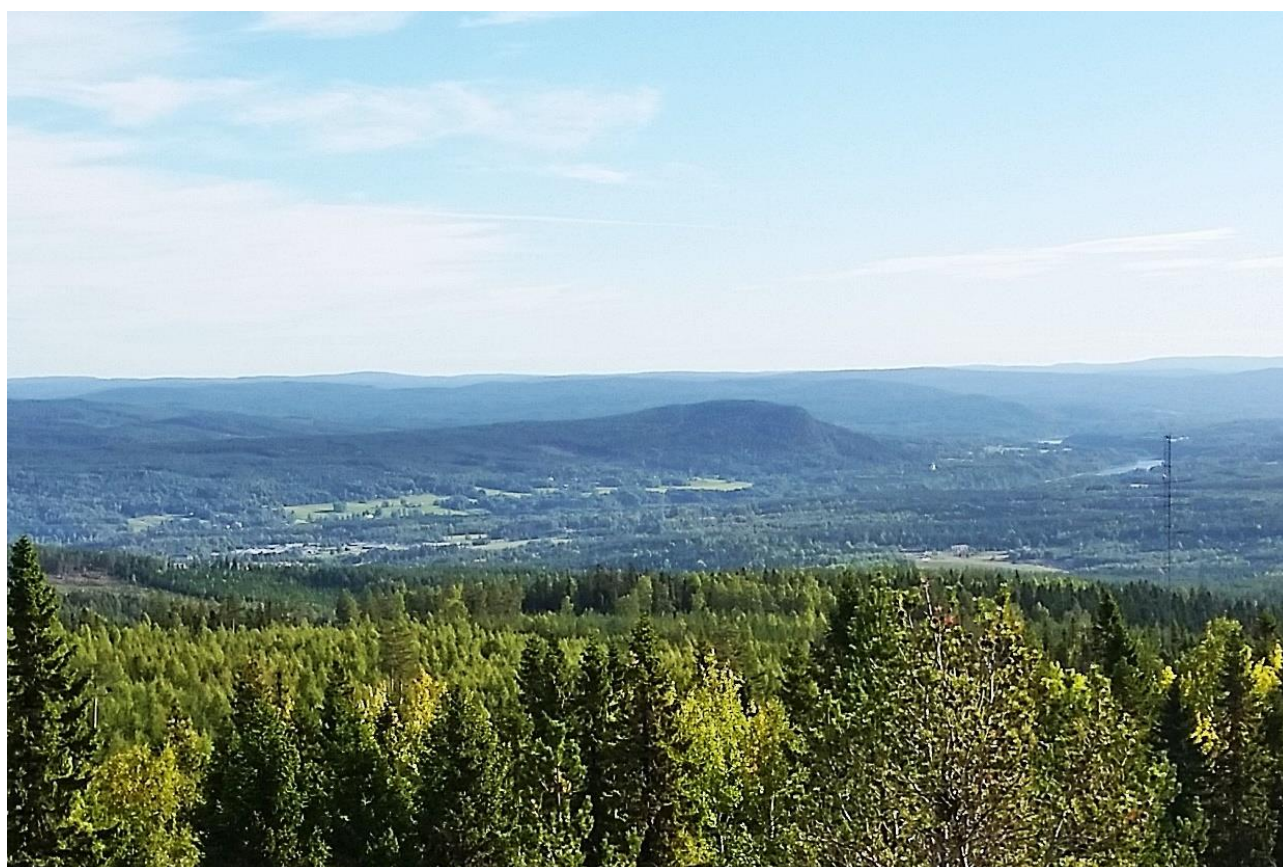
Piller Nisse, brandvakt på Lidberget

1940 avgick Piller Nisse med pension från sin anställning som skräddare vid T 3. Han var då 60 år gammal. Min mor som hört att de sökte en brandvakt till det nyuppförda tornet på Lidberget tipsade Piller Nisse om att söka tjänsten som brandvakt. En för honom förmånlig tjänst då han skulle få både fri bostad och betalt. Piller Nisse sökte och fick omgående tjänsten. En tjänst som han kom att inneha fram 1960, då flygspaning ersatte bevakningen.

Under sina 23 år på Lidberget bodde Piller Nisse i det lilla köket på 10 kvadratmeter. Det var mycket enkelt och sparsamt. Till höger när man kom in fanns en träsäng, rakt fram vid fönstret ett matbord med 3-4 trästolar och till vänster en vedspis. Ytterkläderna hängdes på spikar på timmerväggen vid vindstrappan. Längst in på vinden såg jag för några år sedan en gammal symaskin. Piller Nisse höll tydligen sina färdigheter som skräddare vid liv även under åren på Lidberget, om än bara till husbehov.

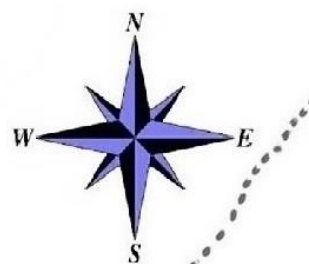
Stugan på Lidberget 2018. Det var i den högra mindre delen av huset som Piller Nisse bodde och i den vänstra större delen som Turistföreningen hade sin lokal. Foto Per-Olof Wikström.

Det var en vidunderlig utsikt som Piller Nisse hade från toppen av brandtornet. Tio kilometer bort mitt i bilden syns Multråberget och vid dess fot kan Multrå kyrka anas som en liten vit fläck. Foto 2018, Christer Wikström.

**Lidberget där Piller Nisse
var brandvakt**

Nygrens torp

Väster-Spannsjön

Signe Erikssons torp

Järnberget

När Piller Nisse gick till Järnbergstorpet för att hämta vatten följde han den blå stigen på skissen. Från Nygrens torp och upp till brandtornet är det 500 meter. Sträckan är brant då nivåskillnad är 100 meter. Skissen är inte mätaktig.

Piller Nisse kom till oss nästan dagligen och hämtade vatten i vår kallkälla. Han fyllde då alltid två enliters glasflaskor. De fyllda vattenflaskorna och en liter mjölk, som mamma alltid gav honom gratis, bar han i en "slängväska" över axeln. Varje gång han kom, och han kom alltid i anslutning till måltiderna, bjöd mamma honom till bords.

Vid en av våra måltider "lärde" Piller Nisse mig att skala potatis. Han tyckte att jag skar bort alldeles för mycket av potatisen och ville att jag skulle vara mera ekonomisk och skala tunnare. Jag kan då ha varit sex år gammal.

Det fanns naturligtvis ingen snöröjning till Lidberget utan Piller Nisse fick vintertid trampa upp den branta stigen från tornet via Nygrens torp och hem till oss. I dag har stigen vuxit igen och är svår att hitta.

Plåtslagarmästare Bertil Forssberg, far till överste Karl Forssberg på I 21, besökte ibland Piller Nisse uppe på Lidberget. De två brukade då följas åt upp på berget. De hade för vana att inför den sista bitens branta "bergsbestigning" rasta hemma hos oss på Järnberget. Bertil hade då alltid med sig godsaker av vilka han bjöd oss barn. Han gav oss också en slant att stoppa i sparbössan, vilket Piller Nisse aldrig gjorde.

Piller Nisses stuga i Hullsta dit han flyttade 1963, 83 år gammal. Vårt hus låg 50 meter upp till vänster bland träden. Foto strax före det att huset revs 1986. Foto P O Wikström.

Piller Nisse blir fastighetsägare

1947 köpte Piller Nisse fastigheten Hullsta 1:167 av Hugo ”Hinke” Höglund trots att han även vintertid, då brandbevakningen låg nere, bodde kvar på Lidberget. Huset var ungefär lika stort och enkelt som det på Lidberget men med den skillnaden att det hade indragen el och att det fanns en brunn ute på gården. Telefon och avlopp saknades. Till huset hörde en liten ladugård, en vedbod och ett utedass.

Huset hyrde han ut under sina år som brandvakt på Lidberget. Han hade då tre inkomster: pension, arvode som brandvakt och hyresintäkten.

1950 fyllde Piller Nisse 70 år. I ett tidningsreportage med anledning av detta berättade han för journalisten att han varje vecka rökte två paket Röd Husar och en rökstäng¹. På söndagar rökte han endast cigarrcigaretter av märket Matanzas.

Han berättade också att han flyttat från staden till ”vildmarken” för att få vara för sig själv. Han sa att han inte hade någon radio men att han istället lyssnade på naturen, de vilda fåglarna och djuren.

1948 och 1953 var Piller Nisse mantalsskriven på sin fastighet i Hullsta. Vid mantalskrivningen hade han begåvats med en ny titel. Nu är han inte längre skraddare eller brandvakt utan nu redovisas han som skogsarbetare.

¹ Olika sorters piptobak.

1963 hjälpte min mor och jag Piller Nisse att flytta från Lidberget till hans hus i Hullsta. På vägen ned från Lidberget till min bil bar vi på våra ryggar och i händerna Piller Nisses alla tillhörigheter. Allt han medförde i flyttet rymdes samtidigt i bagageutrymmet på min bil. Piller Nisse var vid flytten från Lidberget 83 år.

De sista åren

I Hullsta var Piller Nisses fastighet belägen bara 50 meter snett nedanför vårt hus. Trots att Piller Nisses hus hade ett kök och rum använde han bara köket. Han var ofta hemma hos oss och han delade postlåda med oss så länge som han levde.

Piller Nisse vid fönstret på ett av sina besök hemma hos oss i Hullsta. Vid bordet sitter blivande förrådsmästaren på I 21 Kenneth Nilsson och hans blivande fru Annika Dahlin. Foto 1963, Per-Olof Wikström.

1968 sålde Piller Nisse fastigheten i Hullsta till ”Hinke” Höglunds son Alf och Piller Nisse flyttade med vår hjälp till äldreboendet på Linden.

Under åren i Hullsta och på Linden besöktes Piller Nisse ofta av sin systerdotter Else Gerd. Hon och min mor blev goda vänner. De höll telefon- och brevkontakt då Else Gerd var intresserad av sin morbrors väl och ve och ville veta hur han hade det.

Den 6 mars 1971 avled Piller Nisse i en ålder av dryga 90 år. Han gravsattes i familjegraven på Sollefteå kyrkogård.

Trots att Piller Nisse hade rökt sedan 8 års ålder höll han sig alltid kry och pigg. Kanske var det hans ”trevattenglaskurer” som gav honom hälsan. Ingen, vad jag vet, har någonsin sett eller hört att Piller Nisse varit sjuk en enda dag.